

OPEN ACCESS -KYSELY: TULOKSET

Mitä mieltä artikkelien avoimesta rinnakkaistallentamisesta?

Jyväskylän yliopisto
Kirjasto / JYX-julkaisuarkisto
Huhtikuu 2012

Teksti: Marja-Leena Harjuniemi
Grafiikka: Sinikka Lehto

Jyväskylän yliopiston tutkijoita on vuoden 2011 alusta asti kehoitettu tallentamaan tieteellisten artikkeliansa ns. final draft -versiot TUTKA-tutkimusrekisteriin normaalin julkaisukirjauksen liitteeksi. Tavoitteena on rinnakkaistallentaa nämä vertaisarvioinnin läpikäyneet artikkeliversiot yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon JYXiin aina, kun se artikkelien alkuperäisen kustantajan linjauksen mukaan on sallittua. Tällä tavoitellaan tutkimuksen parempaa näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Vuoden 2011 aikana avoimeen JYX-arkistoon tallennettiin kehoituksesta huolimatta vain noin 200 artikkelia. Tuli tarpeen selvittää, miten asiaan yleensäkin tutkijoiden keskuudessa suhtaudutaan.

Sisällysluettelo

- 1) Lähtökohta
- 2) Tavoitteena hyvinvointi
- 3) Avoimuus lisää viittausmääriä
- 4) Avoin tallentaminen maailmalla
- 5) Kyselyn tarkoitus
- 6) Kyselyn tulokset
- 7) Yleisimmät huolet – ja oikaisut
Liitteet

Yhteenveto

Open Access -pyrkimyksiin suhtaudutaan tutkijoiden keskuudessa hyvin positiivisesti. 92,5 % vastaajista oli sitä mieltä, että tutkimuksen avoimuus on joko melko tärkeää tai hyvin tärkeää. Lähes yhtä moni (82 %) kannatti myös yliopistojen omia avoimia julkaisuarkistoja.

OA-ajattelun toteutus omassa toiminnassa ei tosin yllä vielä yhtä hyvin lukemiin. OA-lehdissä pyrkii kyllä julkaisemaan noin kolmannes vastaajista, mutta niinkin pieni määrä kuin vain joka viides on rinnakkaistallentanut omia julkaisujaan yliopiston omaan avoimeen arkistoon. Noin neljännos vastaajista, 27 %, ei edes tuntenut [JYX-arkistoa](#). Osa vastaajista kertoi sen sijaan käyttävänsä oman tieteenalan avointa arkistoa tai muuta avointa väylää. Tallentaminen oman tieteenalan avoimeen arkistoon onkin riittävä toimenpide. Erillistä JYX-tallennusta ei tällöin tarvita.

Myös tutkimuksen rahoittajien avoimuuslinjaukset tunnettiin huonosti. Vain 38 % vastaajista sanoi tietävänsä, edellyttävätkö tai suosittaako rahoittaja tulosten avointa tallentamista.

Suurimpia syitä siihen, miksi avointa tallentamista ei oltu toteutettu olivat: 1) Ei tiedetty, miten tulee toimia, 2) Epävarmuus lupiin liittyvissä asioissa, 3) Luulo siitä, että avoin tallentaminen olisi aina maksullista, 4) TUTKA-tallennusprosessin monimutkaisuus.

Lehden tekijänoikeusehtoihin (copyrights) tutustuu ennakolta vähän yli puolet, 54 %, vastaajista. Lähes yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että tekijänoikeuksien tulisi kuulua tekijälle/tekijöille. 86,7 % vastaajista oli tätä mieltä.

Koska ns. avoin rinnakkaistallentaminen perustuu final draft -tekijäversioiden käyttöön, kysyttiin tutkijoilta myös, onko heillä tapana säilyttää tämä versio. Ilahduttavat 92,6 % vastaajista kertoi säilyttävänsä tuon jo korjatun, mutta lopullista viimeistelyä vailla olevan version. 76,8 % vastaajista olisi myös suostuvainen tallentamaan final draft -version avoimeen arkistoon – ehdolla että julkaisulupa olisi tutkijan puolesta tarkistettu.

Johtopäätöksenä kyselyn tuloksista voidaan sanoa, että kaikenlainen lisätiedotus OA-asioista on tarpeen. Myös tallennusprosesseja tulee selkiyttää. Etenkin lupa-asioista kannattaa korostaa, että tutkijan itsensä ei tarvitse lupia tarkistaa. Kirjasto huolehtii tarkistustoimenpiteistä. Rinnakkaistallentaminen ei myöskään ole maksullista. Riittää, että tutkija tallentaa artikkelin final draft -version TUTKAan. Siinä kaikki.

1. Lähtökohta

Jyväskylän yliopiston tutkijoita on vuoden 2011 alusta asti kehoitettu tallentamaan TUTKA-tutkimusrekisteriin normaalin julkaisukirjauksen liitteeksi myös **tieteellisten artikkelien ns. final draft -versiot** kokotekstitiedostona. Final draft -versio on vertaisarvioinnin jo läpikäynyt korjattu versio, jossa kustantajan taittotyö ei vielä kokonaisuudessaan näy. Tiedosto tallennetaan TUTKAan, josta se kulkeutuu JYX-arkiston työtilaan, missä artikkelin julkaisulupa tarkistetaan ja, mikäli lupa on kunnossa, julkaistaan avoimeksi. **Lupien tarkistaminen ja hankkiminen on JY:ssä kirjaston tehtävä.** Tutkijoiden itsensä ei oleteta sitä tekevän.

Oltuaan voimassa vuoden, voitiin kuitenkin todeta, että rehtorin antama kehoitus oli poikunut avoimeen JYX-arkistoon vain noin 200 artikkelia. Tuli tarpeen selvittää, mikä estää tutkijoita toteuttamasta annettua toivetta. Kyselyyn vastasi 211 henkilöä.

2. Tavoitteena hyvinvointi

Jyväskylän yliopistossa julkaistaan **noin 1500 vertaisarvioitua artikkelia/vuosi**. Kaikkiaan maailmassa julkaistaan noin 1,4 miljoonaa tieteellistä artikkelia vuosittain. Valtaosa tieteellisistä artikkeleista julkaistaan lehdissä, joiden tilaushinnat ovat korkeita. Useat yliopistot ovat joutuneet leikkaamaan lehtihankintojaan lehtien korkean hinnan vuoksi. Harvalla yrityksellä, köyhällä maalla tai tutkimuslaitoksella on niihin varaa, yksityishenkilöistä puhumattakaan. Seurauksena on se, että kalliisti ja yleensä julkisin varoin tuotetut tutkimustulokset jäävät pakostakin vain pienen lukijakunnan saataville.

Tutkimusta tehdään kuitenkin jo lähtökohtaisesti siksi, että löydettäisiin ratkaisuja/helppotusta elämän eri osa-alueille. Olipa kysymys lääketieteellisestä läpimurrosta, teknisestä edistyksestä, liiketaloudellisesta oivalluksesta tai ihmismielen toiminnan selittämisestä, niin jokainen tutkija haluaa vaikuttaa ja osallistua tieteelliseen kommunikaatioon. Samaa toivovat tutkimusrahoittajat.

Saadut tulokset tulee jakaa. Avoin tieto tuo **kansantaloudellista, kansanterveydellistä, tutkimusekonomista, sivistyksellistä sekä humanitääris-eettistä** hyvinvointia. Hyötyjiä ovat kaikki: yritykset ja liike-elämä, etenkin PKT-yritykset, joilla ei ole varaa omiin tutkimusyksiköihinsä, kolmannen maailman köyhät maat, tutkija itse, yliopisto sekä muu tiedeyhteisö. "Tavallisia" lukijoita unohtamatta.

Jopa kustantaja hyötyy. Näkyvyys tuo viittauksia ja viittaukset kasvattavat Impact Factor-arvoa. Tämä selittää myös sitä, miksi iso osa kustantajista on asialle myönteisiä, vaikka toisin usein luullaan.

3. Avoimuus lisää viittaussmääriä

Tutkimuksen avoin saatavuus lisää tutkimuksen saamia viittaussmääriä. Määrän lisääntymisessä on havaittu tieteenalakohtaisia eroja, mutta se on joka tapauksessa todettu joka alalla ([Hajjem, Harnad, Gingras](#), 2005).

On kuitenkin syytä korostaa, että viittaussmäärien lisääntyminen ei tapahdu automaattisesti. Tutkimuksen laatu on edelleen sen vaikuttavuuden ratkaisevin kriteeri. Tutkimukseen ei viitata vain siksi, että se on helposti saatavilla, vaan sisältö ratkaisee. Mitä laadukkaampi tutkimus, sitä kumuloituvampi etu avoimuudesta saadaan. "The open access impact advantage is independent of other correlates of citation impact, and greater for higher quality research." ([Gargouri](#), 2010).

Avoimen saatavuuden vaikutukset Impact Factoriin : tutkimuksia

- [Davis, P.M., et al.](#), Open access publishing, article downloads, and citations: randomised controlled trial, *BMJ*, 337:a568
- [Eysenbach](#), G. (2006). Citation Advantage of Open Access Articles. *PLoS Biology*, Volume 4, Issue 5, May
- [Gargouri, Y. et al.](#) (2010). Self-selected or Mandated, Open Access Increases Citation Impact for Higher Quality Research. *PLoS One*
- [Hajjem, C., Harnad, S. & Gingras, Y.](#) (2005). Ten-Year Cross-Disciplinary Comparison of the Growth of Open Access and How it Increases Research Citation Impact
- [Harnad, S. and Brody, T.](#) (2004). Comparing the Impact of Open Access (OA) vs. Non-OA Articles in the Same Journals. *D-Lib Magazine*, vol. 10 No. 6, June
- [Harnad, S. et al.](#) (2008). The Access/Impact Problem and the Green and Gold Roads to Open Access: An Update, *Serials Review*, Vol. 34, No. 1, March, 36-40
- [Lawrence, S.](#) (2001). Free online availability substantially increases a paper's impact. *Nature*, 31, May
- [Piwowar, H. A., et al.](#) (2007). Sharing Detailed Research Data Is Associated with Increased Citation Rate, *PLoS ONE*
- [Swan, A.](#) (2010). The Open Access Citation Advantage (2010).
- [Swan, A. & S. Brown](#) (2005). Open Access Self-Archiving : An Author Study

Vastakkaisiakin tuloksia on kuitenkin saatu:

- [Craig, I. D., et al.](#) (2007). Do Open Access Articles Have Greater Citation Impact? A critical review of the literature, *Journal of Informetrics*, 1 (3)
- [Kurz, M. & Henneken](#), E. (2007). 'Open Access does not increase citations for research articles from The Astrophysical Journal'

4. Avoin tallentaminen maailmalla

Artikkeleiden (tai tutkimuksen yleensäkin) avoin tallentaminen ei ole uusi asia. Avoimuutta tukevia hankkeita ja suosituksia on ollut maailmalla jo pitkään. Vanhimmat viralliset OA-suositukset ovat [Budapest Open Access Initiative](#) (2001) ja [Berlin Declaration](#) (2003).

Euroopan Unioni suosittaa avointa julkaisemista, samoin Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). Euroopan Unionin tavoitteena on tieteellisen tiedon saatavuus ja mahdollisimman laaja leviäminen. Käytetään käsitettä ”viides vapaus”, jolla tarkoitetaan, että jäsenvaltioiden tulisi poistaa esteet tiedon vapaalle liikkuvuudelle. Euroopan tutkimusalueen (ERA) raportti [”Preparing Europe for a New Renaissance”](#) määrittelee tavoitteen näin:

” We will know the ERA is a shared responsibility in 2030 when we see: [...] All outputs of public, non-military funded research will be available via ‘open access’ to all concerned and interested.”

[OpenAIRE](#) puolestaan on Euroopan komission hanke, jonka tavoitteena on varmistaa, että kaikissa Euroopan Unionin jäsenmaissa on tulevaisuudessa tarjota infrastruktuuri, jonka avulla komission rahoittaman tutkimuksen avoin saatavuus voidaan taata. Joissakin maissa tähän on jo tartuttu ja luotu kansallisia tiedepoliittisia linjauksia. Ks. esim. Tanskan suositus: [”Recommendations for implementation of Open Access in Denmark”](#).

Useat yliopistot (mm. Harvard, MIT University ja Cambridge) ovat tehneet avoimesta tallentamisesta veloitteen eli omaksuneet ns. OA-mandaatin. Niin ikään yhä useampi tutkimusrahoittaja vaatii avointa tallentamista.

Suomessa kansallista kaikkii korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin ulottuvaa toimintalinjausta ei vielä ole, mutta OKM on alkanut seurata yliopistojen avoimen tallentamisen aktiivisuutta. Suomalaisista yliopistoista vain Helsingin yliopisto *edellyttää* tutkijoiltaan avointa tallentamista. Jyväskylän yliopiston lisäksi Tampereen yliopisto *kehottaa* tutkijoitaan siihen.

Tiedeviestinnän perinteiden ja riittävän määrätietoisten toimenpiteiden puuttuessa laajamittainen avoimen tallennuksen läpimurto on kuitenkin jäänyt toteutumatta. Avoimen tallentamisen ainoita todellisia edelläkävijöitä ovat fyysikot. Heille avoin tallentaminen on ollut tiedeviestinnän arkipäivää jo yli 20 vuotta.

Avoimen saatavuuden edistäminen Suomessa:

- [Ammattikorkeakoulujen](#) Open Access -julkilausuma
- [Helsingin yliopiston](#) rinnakkaisjulkaisemispäätös
- [Tampereen yliopiston](#) kehoitus tutkimusjulkaisujen rinnakkaisjulkaisemiseen
- [FinnOA](#) - Suomen open access -työryhmä - Tutkijoiden, tieteellisten kustantajien ja tieteellisten kirjastojen edustajien 2003 perustama työryhmä, joka edistää suomalaisen tutkimustiedon vapaata saatavuutta.

5. Kyselyn tarkoitus

Koska yliopiston rehtorin antama rinnakkaistallentamiskehotus ja tähän asti asian eteen tehty edistämistyö eivät selvästikään ole olleet riittäviä, tuli tarpeen selvittää, miten asiaan tutkijoiden keskuudessa suhtaudutaan. Onko tähänastinen tiedotus tavoittanut tutkijoita niin, että edes tiedetään, mistä on kysymys? Entä minkälaisia asenteita ja/tai mahdollisia toteuttamisen esteitä tutkijat asiassa näkevät?

Varsinainen idea kyselyyn saatiin Iso-Britanniasta ja siellä vuonna 2011 toteutetusta [vastaavanlaisesta kyselystä](#). Iso-Britanniassa kyselyn toteutti kaksi kansallista avoimen tutkimuksen edistämisen organisaatiota, [RSP](#) (*Repositories Support Project*) and [UKCoRR](#) (*United Kingdom Council of Research Repositories*), ja siihen osallistui yhteensä 1676 tutkijaa 20 eri yliopistosta.

Kyselyn tavoitteena oli:

- Lisätä tietoisuutta Open Access -ajattelusta yleensä.
- Lisätä tietoisuutta erityisesti ns. avoimesta rinnakkaistallentamisesta¹, joka on yksi tapa toteuttaa avointa julkaisemista.
- Lisätä tietoisuutta yliopiston avoimesta [JYX-julkaisuarkistosta](#).
- Saada tietoa tutkijoiden suhtautumisesta avoimeen tallentamiseen yleensä.
- Saada tietoa siitä, mitkä seikat estävät tai mahdollisesti edistävät tutkijoiden halua tallentaa tutkimuksensa avoimesti saataville.
- Saada kokonaiskuva Jyväskylän yliopiston rinnakkaistallentamistilanteesta kehitystyön tueksi.

Kysely toteutettiin avoimena kyselytutkimuksena, joka lähetettiin sähköpostiviestinä yliopiston tutkimushenkilökunnalle. Lisäksi linkki kyselyyn oli saatavissa yliopiston UNO-henkilöstöportaalin kautta.

Toteuttamisajankohta oli helmikuun loppu 2012 eli ajanjakso 20.-29.2.2012. Kyselylomake toteutettiin Mr. InterView -ohjelmalla ja siitä oli saatavana sekä suomenkielinen että englanninkielinen lomake. Molemmat kyselylomakkeet ovat tämän raportin liitteenä. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 211 henkilöä. Jyväskylän yliopistossa työskentelee kaikkiaan noin 2000 tutkijaa.

¹ Rinnakkaistallentamisella tarkoitetaan mahdollisuutta avata artikkelit niiden final draft-versioiden avulla myös yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon. Rinnakkaistallentaminen ei vaikuta alkuperäisen julkaisufoorumien valintaan eikä maksa tutkijalle mitään. Se on myös useimpien kustantajien hyväksymää toimintaa.

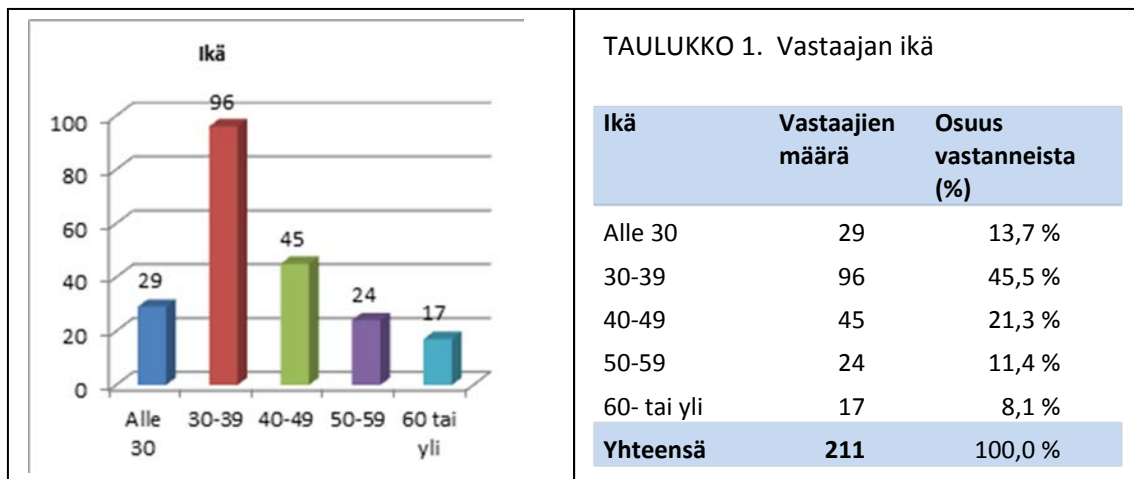
6. Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastasi 211 henkilöä. Vastaajien sukupuolta ei kysytty.

TAUSTATIEDOT

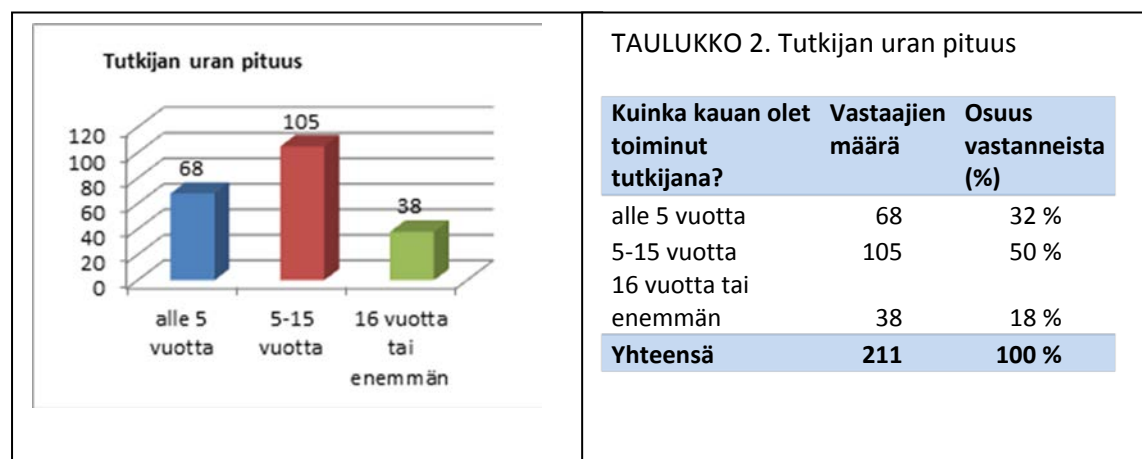
KYSYMYS 1: Ikä

Tuloksista näkyy, että valtaosa vastanneista eli 45,5 % (96) edustaa nuorehkoa tutkijasukupolvea ollen iältään 30-39-vuotiaita. 21,3 % (45) oli iältään 40-49-vuotiaita ja sekä alle 30-vuotiaita että varttuneita, yli 60-vuotiaita vastaajia, oli molempia noin 10 %.

KYSYMYS 2: Kuinka kauan olet toiminut tutkijana?

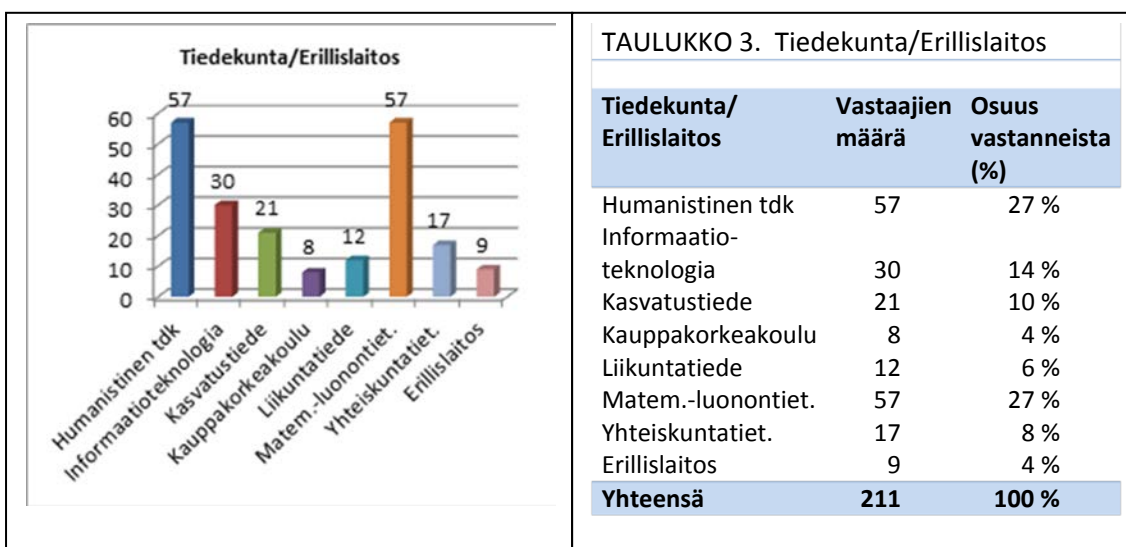
Puolet vastaajista eli 50 % (105) oli toiminut tutkijana 5-15 vuotta. Uransa alussa olevia, alle 5 vuotta tutkijana toimineita oli 32 % (68) vastaajista ja noin viidennellä eli 18 %:lla (38) vastaajia oli takanaan pitkä yli 16 vuoden ura.

KYSYMYS 3: Tiedekunta/Erillislaitos

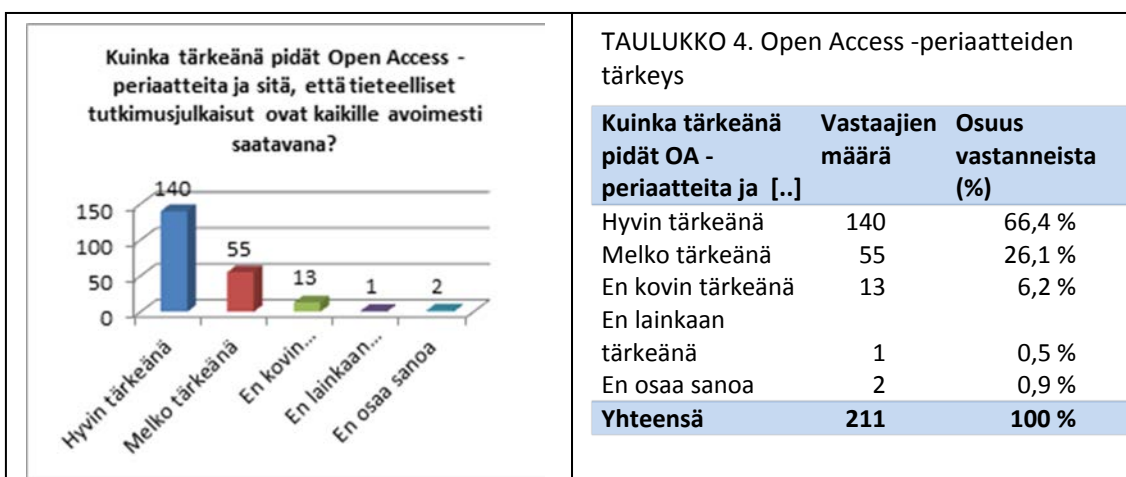
Aktiivisimmin kyselyyn osallistui humanistinen tiedekunta ja matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, joista molemmista oli 57 vastaajaa eli yhteensä 54 % vastanneista. Aihe kiinnosti siten sekä ns. pehmeitä/hitaita tieteitä että koviksi ja/tai nopeiksi tieteiksi määriteltyjä aloja.

Vähiten vastaajia oli kauppakorkeakoulusta ja erillislaitoksilta, molemmista 4 % vastaajista, mikä selittyy luonnollisesti ko. yksiköiden pienellä koolla. Yhteiskuntatieteiden edustajia oli 8 % (17) vastanneista, liikuntatieteiden edustajia 6 % (12), kasvatustieteen edustajia 10 % (21) ja informaatioteknologian edustajia 14 % (30) osanottajista.

KYSYMYS 4: Kuinka tärkeänä pidät Open Access -periaatteita ja sitä, että tieteelliset tutkimusjulkaisut ovat kaikille avoimesti saatavana?

Lähes kaikki vastaajat, 92,5 % (195) olivat yhtä mieltä siitä, että tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus on hyvin tärkeää tai melko tärkeää. Hyvin tärkeänä sitä piti peräti 66,4 % (140) vastaajista. Ei lainkaan tärkeänä asiaa piti vain yksi vastaaja. Kaksi vastaajaa, eli 0,9 %, ei osannut sanoa mielipidettään asiaan.

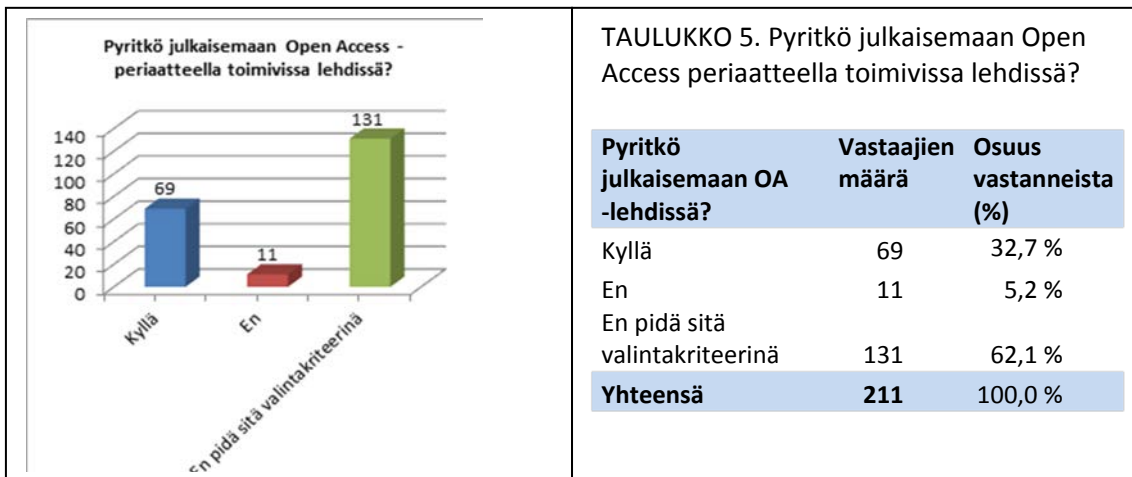

”Tiedon avoin saatavuus on ensiarvoisen tärkeää. Tutkimuksesta valtaosa tehdään julkisin varoin, eli veronmaksajien kustannuksella. On kohtuutonta, jos maksaja ei pääse tutkimuksen tuloksiin käsiksi muuten kuin maksamalla tuloksista uudestaan.”

”Tutkimustiedon julkisuus on yksi tieteenteon keskeisistä eettisistä periaatteista ja kannatan sitä ehdottomasti. Avoin julkaisupolitiikka on mielestäni myös julkisrahoituksen yliopistolaitoksen tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä. Mielestäni suomalaisen veronmaksajan on niin halutessaan saatava käyttöönsä suomalaisissa yliopistoissa tuotettu tieto ilman erilliskorvausta, esimerkiksi tieteellisen aikakauslehden tilausmaksua. Suomalaisessa yliopistossa tuotettu tieto on suomalaisten yhteistä omaisuutta - ellei peräti ihmiskunnan omaisuutta. Eri asia on sitten se, miten tämä yletä tavoite saavutettaisiin. Pitäisikö kehittää yliopistojen omia julkaisukanavia vai tieteellistä aikakauslehdistöä? En osaa sanoa.”

KYSYMYS 5: Pyritkö julkaisemaan Open Access -periaatteella toimivissa lehdissä?

Open Access -ajattelun kannattaminen näkyy myös käytännössä sikäli, että peräti kolmannes vastaajista eli 32,7 % (69) pyrki julkaisemaan artikkelinsa avoimuusperiaatteella toimivissa lehdissä. Yli puolella se ei kuitenkaan näy julkaisufoorumin valinnassa, sillä 62,1 % (131) ei pidä lehden avoimuuspolitiikkaa valintakriteerinä. Lukemiin vaikuttaa luonnollisesti vastaajien tieteenala ja se, miten paljon kullakin tieteenalalla on tarjolla korkean arvostuksen (Impact Factor) ansainneita OA-lehtiä.

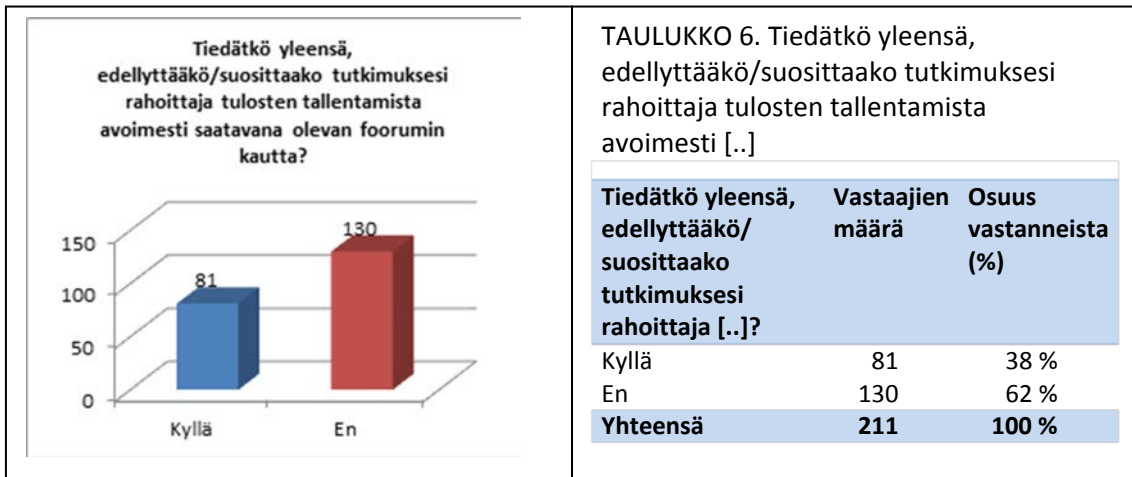
TAULUKKO 5. Pyritkö julkaisemaan Open Access periaatteella toimivissa lehdissä?

Pyritkö julkaisemaan OA -lehdissä?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	69	32,7 %
En	11	5,2 %
En pidä sitä valintakriteerinä	131	62,1 %
Yhteensä	211	100,0 %

KYSYMYS 6: Tiedätkö yleensä, edellyttääkö/suosittaako tutkimuksesi rahoittaja tulosten tallentamista avoimesti saatavana olevan foorumin kautta?

Yhä useammat isot tutkimusrahoittajat (mm. NIH, Wellcome Trust, European Research Council, CERN) ovat alkaneet edellyttää, että heidän rahoittamansa tutkimukset laitetaan avoimesti saataville. Niin ikään useat yliopistot kehottavat tekemään näin.

Kuitenkin peräti 62 % (130) vastaajista oli epätietoisia siitä, edellyttääkö tai suosittaako tutkimuksen rahoittaja tulosten tallentamista avoimesti saatavana. Loput 38 % (81) sen sijaan tiesivät rahoittajan linjauksen.

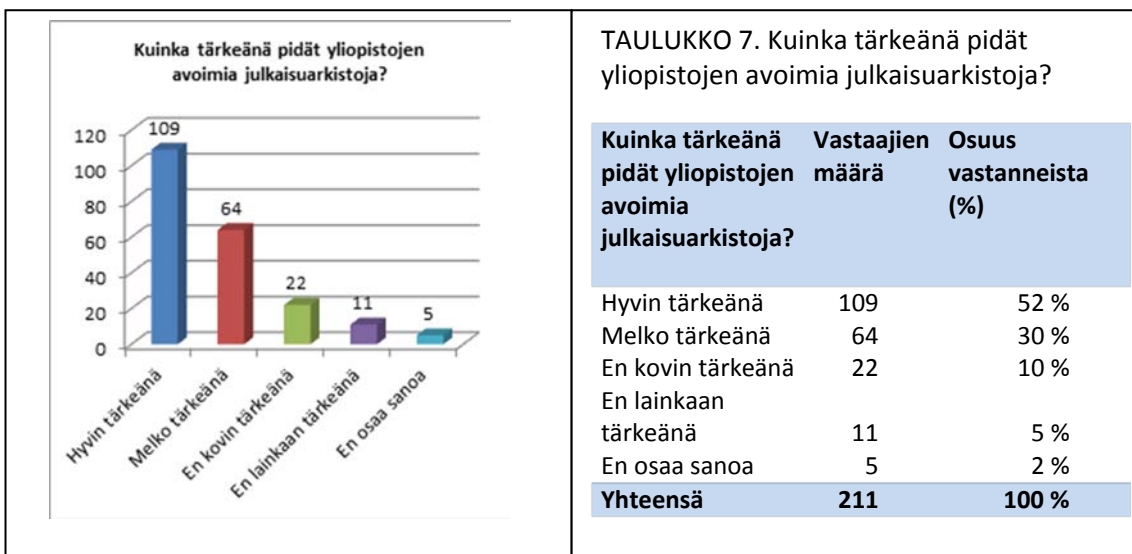
TAULUKKO 6. Tiedätkö yleensä, edellyttääkö/suosittaako tutkimuksesi rahoittaja tulosten tallentamista avoimesti [..]

Tiedätkö yleensä, edellyttääkö/suosittaako tutkimuksesi rahoittaja [..]?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	81	38 %
En	130	62 %
Yhteensä	211	100 %

KYSYMYS 7: Kuinka tärkeänä pidät yliopistojen avoimia julkaisuarkistoja?

Samoin kuin Open Access -periaatteita yleensä, valtaosa vastaajista, yhteensä 82 % eli 173 vastajaa, piti yliopistojen omia avoimia julkaisuarkistoja joko tärkeinä (30 %) tai erittäin tärkeinä (52 %). 10 % (22) vastaajista oli kuitenkin eri mieltä sanoen, että ei pitänyt julkaisuarkistoja kovin tärkeinä. Viidenneksen mielestä ne eivät ole lainkaan tärkeitä. 2 % (5) ei osannut ottaa kantaa.

'Ei kovin tärkeänä' tai 'Ei lainkaan tärkeänä' -vastaukset selittyvät tässä kohtaa useissa tapauksissa sillä, että moni vastaaja edusti matemaattis-luonnontieteellistä alaa, jolla on vakiintunut, jo yli 20 vuotta toiminut avoin tieteenala-arkisto, [arXiv](#). Etenkin fyysikot ovat avoimen tallentamisen edelläkävijöitä. Ymmärrettävää on, että erillistä yliopistokohtaista julkaisuarkistoa ei tällöin pidä välttämättä tarpeellisena. Päinvastoin epäillään sen tuovan päällekkäisen tallennusveloitteen, mikä se ei ole tarpeen. Mikäli tutkija tallentaa julkaisunsa jo jonkin avoimen palvelun kautta, se riittää. Erillistä JYX-tallennusta ei tarvita.

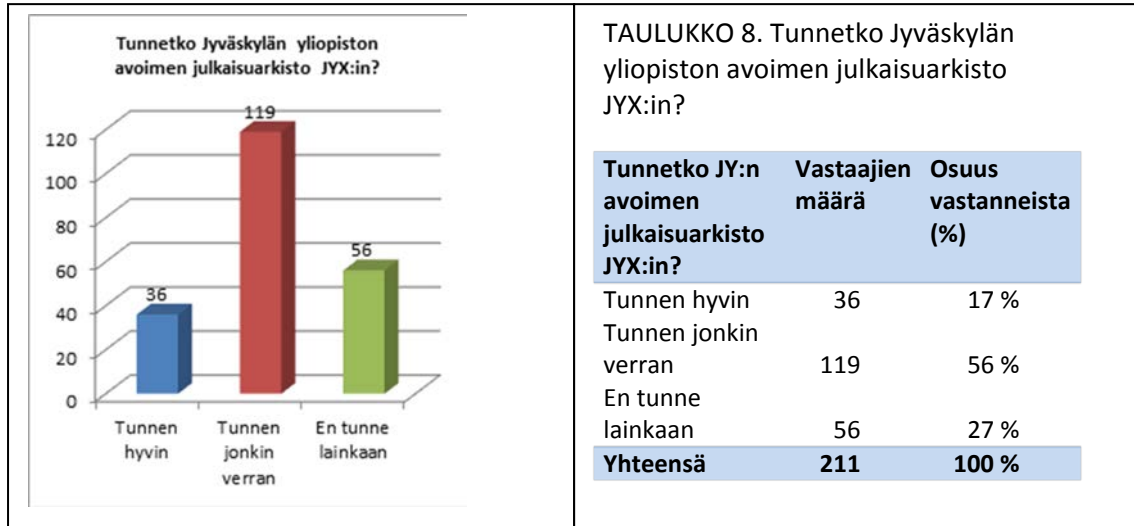

TAULUKKO 7. Kuinka tärkeänä pidät yliopistojen avoimia julkaisuarkistoja?

Kuinka tärkeänä pidät yliopistojen avoimia julkaisuarkistoja?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Hyvin tärkeänä	109	52 %
Melko tärkeänä	64	30 %
En kovin tärkeänä	22	10 %
En lainkaan tärkeänä	11	5 %
En osaa sanoa	5	2 %
Yhteensä	211	100 %

KYSYMYS 8: Tunnetko Jyväskylän yliopiston avoimen julkaisuarkisto JYXin?

Jyväskylän yliopisto on perustanut tutkijoidensa käyttöön avoimen julkaisuarkiston edistämään tutkimuksen avointa tallentamista ja siten tutkimuksen näkyvyyttä, vaikuttavuutta ja säilyvyyttä. Näyttää kuitenkin siltä, ettei arkistoa ole markkinoitu tarpeeksi, sillä vain 17 % (36) vastaajaa sanoo tuntevansa JYX-arkiston hyvin. 56 % (119) tuntee arkistoa jonkin verran ja peräti lähes kolmannes vastaajista eli 27 % (56) sanoo, etteivät he tunne JYX-arkistoa lainkaan.

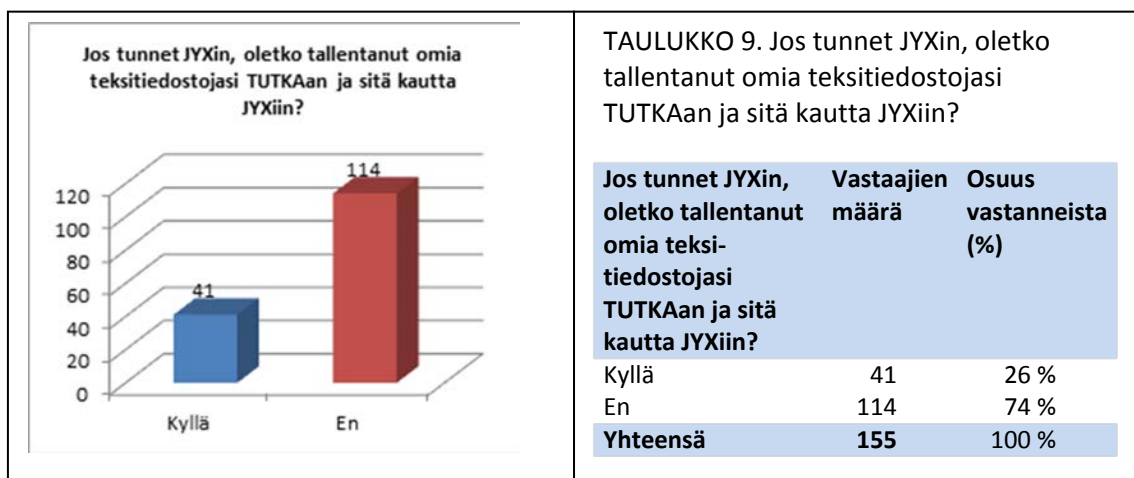

TAULUKKO 8. Tunnetko Jyväskylän yliopiston avoimen julkaisuarkisto JYX:in?

Tunnetko JY:n avoimen julkaisuarkisto JYX:in?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Tunnen hyvin	36	17 %
Tunnen jonkin verran	119	56 %
En tunne lainkaan	56	27 %
Yhteensä	211	100 %

KYSYMYS 9: [Jos tunnet] Oletko jo tallentanut omia kokotekstiedostoja TUTKAan ja sitä kautta JYX -arkistoon?

Niiltä vastaajilta, jotka sanoivat tuntevansa JYX-arkistoa joko hyvin tai jonkin verran, kysyttiin ovatko he jo tallentaneet omia julkaisujaan sinne. Noin neljännes eli 26 % JYXin tunteneista vastaajista oli hyödyntänyt mahdollisuutta ja toimittanut omaa tuotantoaan tallennettavaksi. Kuitenkin valtaosa, 74 %, JYX-arkiston joko hyvin tai jollakin tavalla tuntevista vastaajista ei ollut vielä toimittanut omia artikkeleitaan sinne avattaviksi. (N = 155)

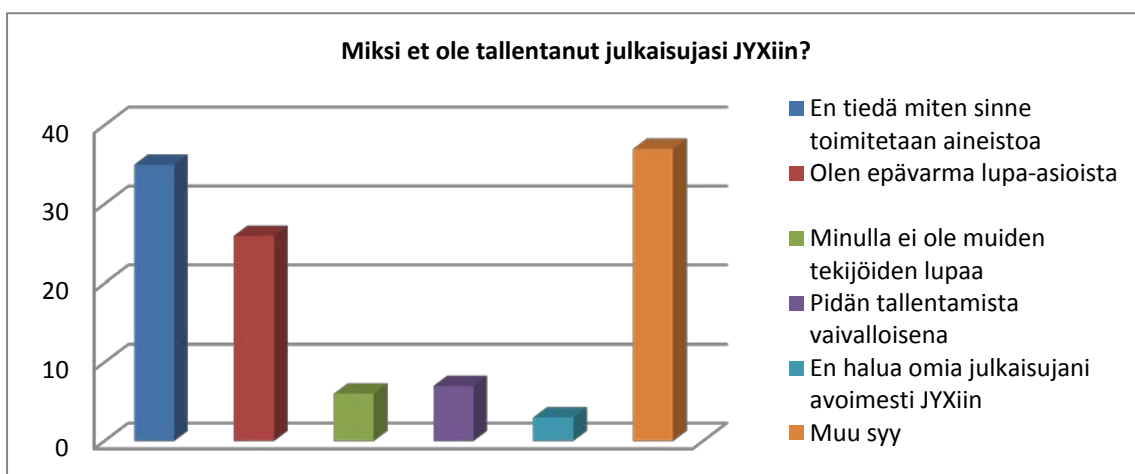
TAULUKKO 9. Jos tunnet JYXin, oletko tallentanut omia tekstiedostoja TUTKAan ja sitä kautta JYXiin?

Jos tunnet JYXin, oletko tallentanut omia tekstiedostoja TUTKAan ja sitä kautta JYXiin?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	41	26 %
En	114	74 %
Yhteensä	155	100 %

KYSYMYS 10: Jos tunnet, mutta et ole tallentanut JYX-arkistoon omia julkaisujasi, mistä tämä johtuu? (Voit valita useampia)

Niiltä vastaajilta, jotka sanoivat tuntevansa JYX-arkiston hyvin tai jonkin verran, mutta jotka eivät vielä olleet hyödyntäneet sitä ja tallentaneet sinne julkaisujaan, kysyttiin miksi he eivät ole tätä tehneet. Yleisin mainittu syy oli, ettei vastaaja tiennyt, miten JYXiin toimitetaan aineistoa. Tämä syy sai 35 mainintaa. 26 vastaajaa oli epävarma lupa-asioista eikä ole sen vuoksi toimittanut aineistoaan JYXiin. Syyt 'Ei muiden tekijöiden lupaa' ja 'Pidän tallentamista vaivalloisena' saivat molemmat muutamia (6-7) merkintöjä.

3 vastaajaa ei syystä tai toisesta halua omien julkaisujensa näkyvän JYX-arkistossa. 37:llä vastaajalla oli vielä jokin muu syy olla tallentamatta.

TAULUKKO 10. Miksi et ole tallentanut julkaisujasi JYXiin?

Miksi et ole tallentanut julkaisujasi JYXiin?	Mainintojen määrä	Osuus kaikista maininnoista (%)
En tiedä miten sinne toimitetaan aineistoa	35	31 %
Olen epävarma lupa-asioista	26	23 %
Minulla ei ole muiden tekijöiden lupaa	6	5 %
Pidän tallentamista vaivalloisena	7	6 %
En halua omia julkaisujani avoimesti JYXiin	3	3 %
Muu syy	37	32 %
Yhteensä	114	100 %

Vaihtoehdon 'Muu syy' valinneille tarjottiin lisäksi mahdollisuutta tarkentaa, mikä muu syy on. Usean vastaajan 'muu syy' oli yksinkertaisesti se, ettei rinnakkaistallennettavaa aineistoa vielä ollut. Tämä selittyy nuorten vastaajien suurella määrällä, monet vastaajat ovat vasta tutkijauransa alussa.

- *"Ei ole vielä ollut sellaisia julkaisuja, joilla se olisi ollut ajankohtaista"*
- *"ei ole ollut vielä ajankohtaista - seuraava juttu on tarkoitus viedä JYXiin"*

Lupa-asiat korostuivat myös palautekommenteissa:

- *"Usein julkaisusarjat kieltävät julkaisemisen muualla"*
- *"Minulla on sellainen (toivottavasti väärä) ymmärrys, että julkaisu (konferenssi, journal) omistaa tekstini enkä saa itse julkaista sitä avoimena."*
- *"Useita syitä: lupien kysyminen ei ole mikään pieni ja yksittäinen tehtävä: Perusteluiden kirjoittaminen on työlästä, jos ei itsekään tunne kaikkia menettelytapoja. Useimmat ulkomaiset tieteelliset jurnaalit eivät katso suopeasti rinnakkaistallentamista, joissakin on määräaika, jolloin tekstiä ei saa kopoida jne. Jokaisen menettelytavan selvittäminen vie aikaa². Mikäli ehdotonta pakkoa tallentamiselle ei ole, käytän mieluummin työaikani varsinaiseen tutkimustyöhön, johon muutenkin jää niukalti aikaa. SUMMA SUMMARUM: rinnakkaisten järjestelmien luominen ja käyttäminen on työlästä ja aikaa vievää."*
- *"En syötä tietojani itse TUTKAan. En ole ottanut selvää lupa-asioista - voiko artikkelin rinnakkaisjulkaisusta JYX-arkistossa, jos julkaistu jo tietyssä lehdessä."*

Muutama vastaaja kertoi pitävänsä **omaa web-sivuaan parempana** ja/tai riittävänä tallennuspaikkana.

- *"Julkaisut joihin minulla on oikeudet laitan saataville mieluummin omille kotisivuilleni."*
- *"Koen JYXin ja Tutkan vaivalloisiksi käyttää. Olen laittanut julkaisuni saataville omien verkkosivujeni kautta."*

Kaksi vastaajaa piti kaikille avointa tallentamista **yleensäkin turhana**:

- *"I don't think it's such a big deal whether an article is completely online available."*
- *"Artikkelien lopulliset versiot ovat joka tapauksessa saatavissa Nellin ym. kirjastolla toimivien tietokantojen kautta avoimesti niille, jotka toimivat yliopistolla tutkimustehtävissä: on ihan turhaa julkaista keskeneräisiä versioita JYX:ssä, kun kaikki julkaisijat eivät edes suostu siihen ja ne ovat kirjoittajankin kannalta kiusallisia "väliversioita": miksi viitata niihin, jos voi viitata lopulliseen tekstiin? Toisaalta, miksi niiden pitäisi olla koskaan täysin avoimesti saatavissa, jos kirjoittaja päinvastoin saisi esim. osan "lisenssimaksuista" "tuloina", kun on tehnyt myös kirjoitustyön, aina kun hänen artikkelinsa ladataan verkosta. Ei painettuja kirjojakaan jaeta ilmaiseksi. Entä tekijänoikeudet JYX:ssä? Samoin on turhaa tehdä kaksinkertainen tallennustyö, kun yleensä lehtien kustantajilla on omat digiarkistonsa, jotka ovat helpompia käyttää ja leviävät laajemmalle."*

² HUOM! Tärkeä yksityiskohta: Kirjasto huolehtii lupien tarkistamisen. Tutkijan itsensä ei tarvitse sitä tehdä.

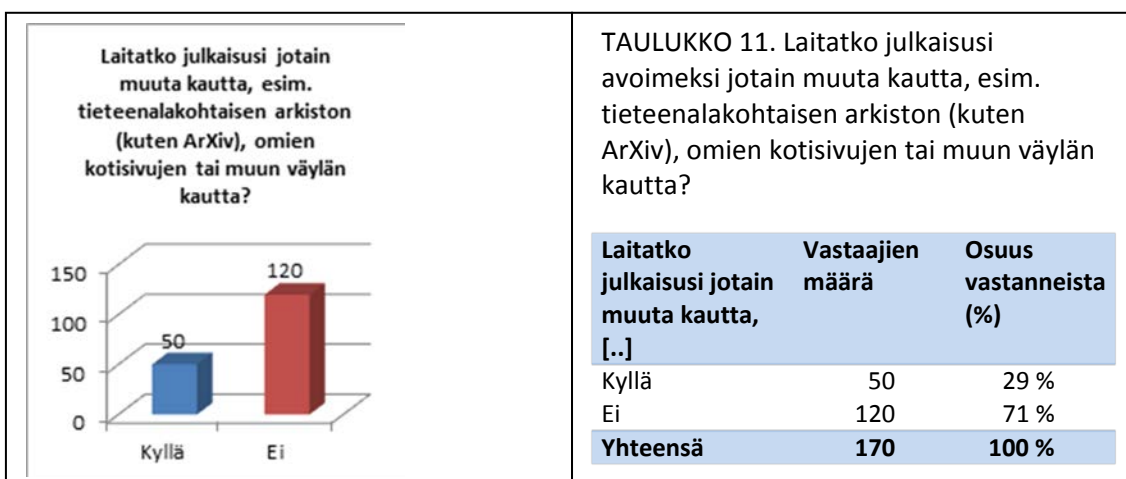
Muina syinä mainittiin lisäksi ajatus tallentamisen **vaivalloisuudesta** ja käsitys siitä, että avoimuuden toteuttaminen olisi **maksullista**³.

- *“I have read the instructions some time ago on the university website, but it seems complicated and time consuming. It should be implemented by an department assitant, library secretary or amanuensis who know how.”*
- *“Open Access without payment is against the publishing contract for many journals. This is a widespread problem that researchers put papers that need to be paid for as Open Access. [..]”*
- *“Tällä hetkellä suurin ongelma open access toiminnassa on sen kalleus. Lehdet rahastavat toiminnalla – artikkelin painaminen voi maksaa jopa 5000 e open access huippusarjoihin.”*
- *“Tärkeä asia, joka puuttui kyselystä on: kuka maksaa open access julkaisemisen. Voisin itse laittaa kaikki julkaisut open accessina, jos jostain saisi rahaa sen käytännön toteuttamiseen (n 1500E/artikkeli). Ehkäpä rehtori voisi alkaa tällaisen rahan jaon, jos kerran halutaan kerätä tällaisia.”*

KYSYMYS 11: Laitatko julkaisusi avoimeksi jotakin muuta kautta, esim. tieteenalakohtaisen arkiston (kuten ArXiv), omien kotisivujen tai muun väylän kautta?

Niiltä vastaajilta, jotka eivät olleet tallentaneet aineistojaan JYXiin kysyttiin, onko heillä tapana tallentaa aineistojaan avoimesti saataville jonkin muun avoimen väylän, esim. oman tieteenalan avoimen arkiston tai omien web-sivujen kautta.

71 % (120) näistä vastaajista sanoi, ettei hyödynnä mitään muutakaan avointa väylää. 29 % (50) eli lähes kolmannes tämän ryhmän vastaajista sen sijaan käytti jotain muuta avointa väylää.

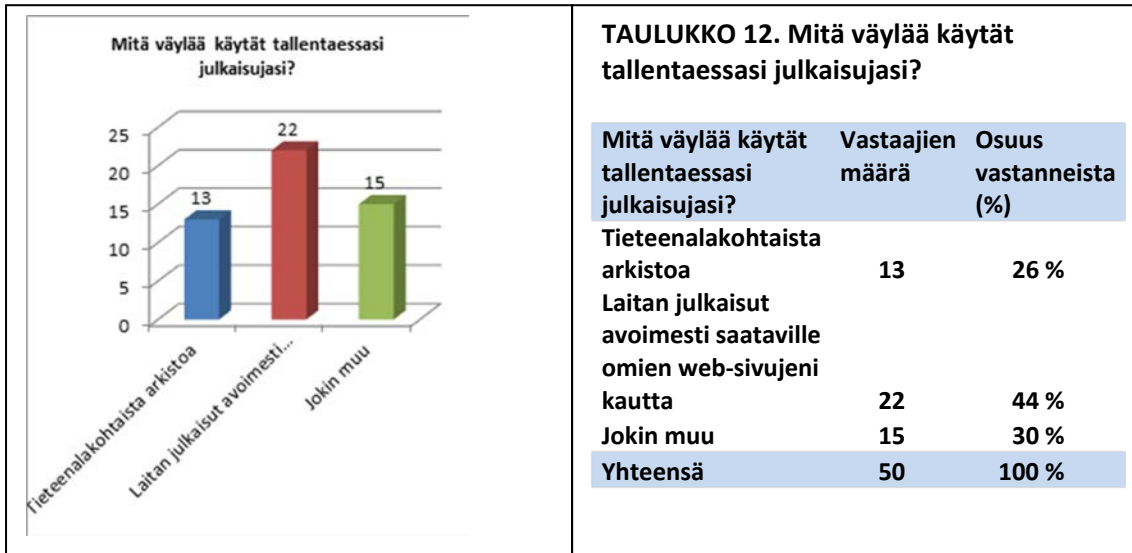

³ Tavoitteena oleva rinnakkaistallentaminen on maksutonta.

KYSYMYS 12: Jos kyllä, mitä väylää käytät?

Niiltä vastaajilta, jotka sanoivat tallentavansa julkaisunsa avoimesti jonkin muun väylän kuin JYXin kautta, kysyttiin, mitä väylää he mahdollisesti käyttävät.

44 % (22) tämän ryhmän tallentajista suosi omia kotisivuja. Oman tieteenalan arkiston hyödyntäjiä oli 26 % eli 13 vastaajaa. Loput 30 % (15) tämän ryhmän vastaajista käyttivät tallennukseen jotakin muuta väylää.

TAULUKKO 12. Mitä väylää käytät tallentaessasi julkaisujasi?

Mitä väylää käytät tallentaessasi julkaisujasi?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Tieteenalakohtaista arkistoa	13	26 %
Laitan julkaisut avoimesti saataville omien web-sivujeni kautta	22	44 %
Jokin muu	15	30 %
Yhteensä	50	100 %

Tässä kysymyksessä tarjottiin niin ikään mahdollisuus tarkentaa, mikä käytetty muu avoin väylä on. Useissa vastauksissa mainittiin jo yli 20 vuotta toiminut ja jo vahvan aseman saavuttanut matemaattis-luonnontieteellinen [arXiv-arkisto](#). arXiv sisältää pääosin fysiikan alan aineistoja, mutta myös matematiikan ja informaatioteknologian julkaisuja.

”Laitan kaikkien julkaisujeni preprint-versiot arXiv:iin ja lisäksi omalle kotisivulleni. Koska arXiv on yleisesti käytössä tällä alalla, yliopiston omalle arkistolle ei ole niin suurta tarvetta.”

”matematiikassa arXiv on jo lähes standardin asemassa”

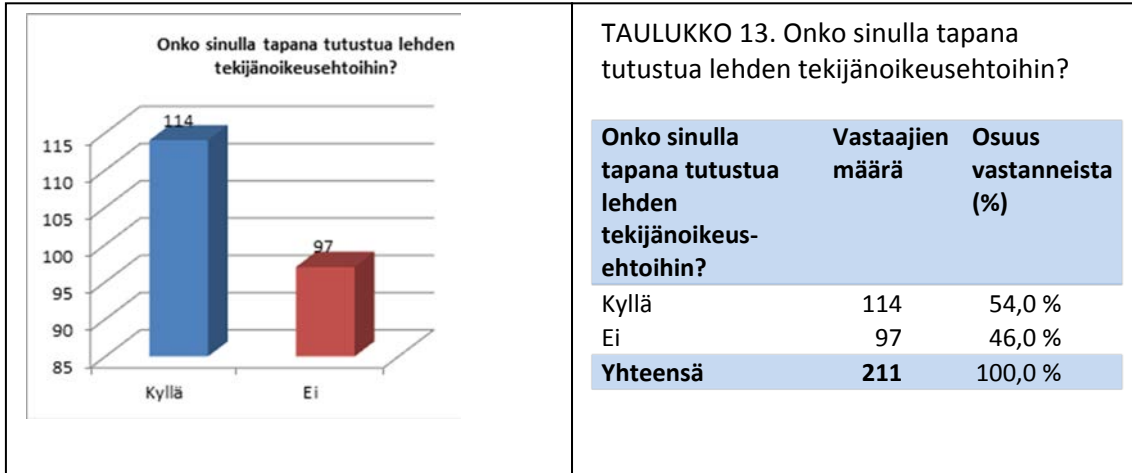
”arXiv riittää mielestäni hyvin matematiikan tarpeisiin; matematiikan kohdalla en näe tarvetta yliopiston omalle järjestelmälle.”

”Vakiintuneita rinnakkaisjulkaisukanavia, kuten omalla alallani ArXiv.org, kannattaisi käyttää hyväksi JYX:ssä --- miksi ei laittaa JYX:iin vain ArXiv-linkkiä sen sijaan, että kehottaisi tutkijoita tekemään turhaa työtä ja laittamaan artikkelinsa useampaan palveluun”

Muutamia mainintoja sai lisäksi [Academia.edu](#) -sivusto, taloustieteen [RePec](#) -sivusto sekä konferenssin, projektin tai muun julkaisijatahon omat sivustot. Muutama vastaaja kertoi käyttävänsä useampaa kanavaa eli tallentavansa julkaisunsa sekä omille kotisivuilleen että johonkin avoimeen arkistoon.

KYSYMYS 13: Onko sinulla tapana tutustua lehden tekijänoikeusehtoihin (copyright transfer policy) ennen kuin toimitat artikkelin lehteen?

Tämän kysymyksen vastaukset jakaantuivat lähes kahtia niihin, jotka tutustuvat lehden tekijänoikeusehtoihin ja niihin, jotka eivät niin tee. Lehden tekijänoikeusehdot kiinnostivat kuitenkin enemmistöä, sillä vaihtoehdon 'Kyllä' oli valinnut 54 % (114) vastaajista.

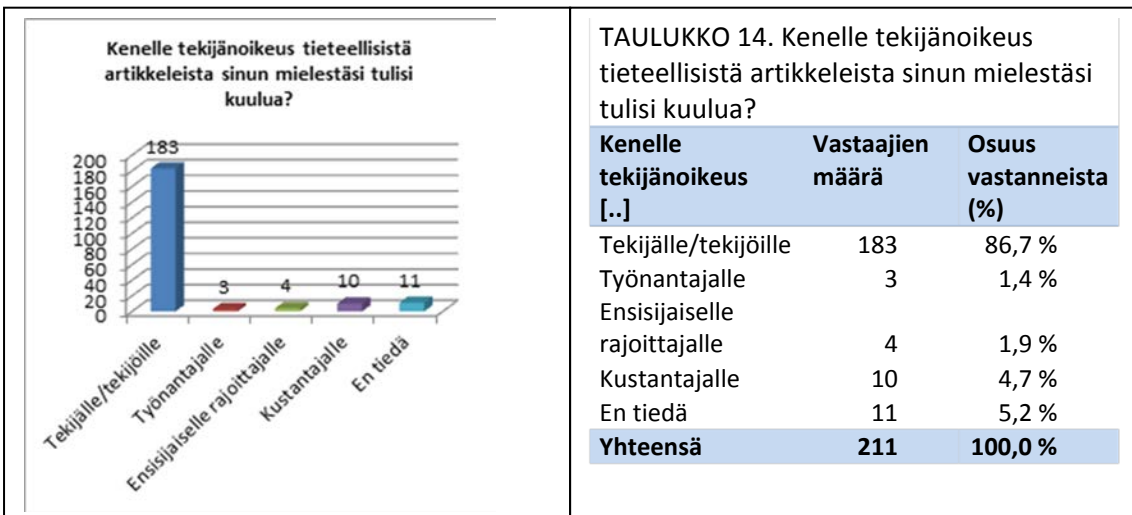

TAULUKKO 13. Onko sinulla tapana tutustua lehden tekijänoikeusehtoihin?

Onko sinulla tapana tutustua lehden tekijänoikeusehtoihin?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	114	54,0 %
Ei	97	46,0 %
Yhteensä	211	100,0 %

KYSYMYS 14: Kenelle tekijänoikeus tieteellisistä artikkeleista sinun mielestäsi tulisi kuulua?

Selkeä valtaosa eli 86,7 % (183) kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että tekijänoikeus tieteellisistä artikkeleista tulisi kuulua tekijälle/tekijöille itselleen. Kustantajalle sen suo 4,7 % (10) vastaajista ja vajaan 2 %:n mielestä se voisi olla joko työnantajalle tai rahoittajalle kuuluva oikeus. 5,2 % (11) vastaajista ei osannut ottaa asiaan kantaa.

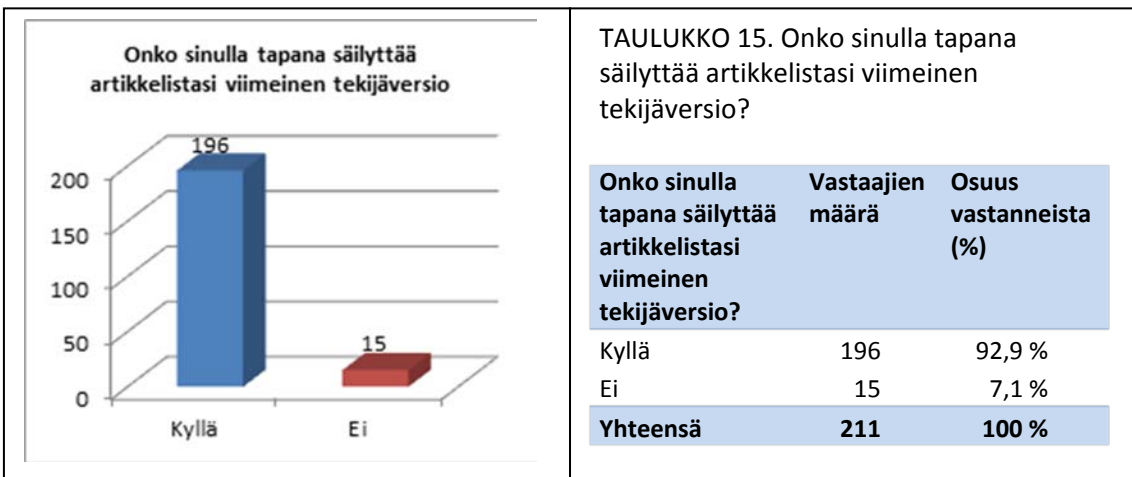
TAULUKKO 14. Kenelle tekijänoikeus tieteellisistä artikkeleista sinun mielestäsi tulisi kuulua?

Kenelle tekijänoikeus [..]	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Tekijälle/tekijöille	183	86,7 %
Työnantajalle	3	1,4 %
Ensisijaiselle rahoittajalle	4	1,9 %
Kustantajalle	10	4,7 %
En tiedä	11	5,2 %
Yhteensä	211	100,0 %

KYSYMYS 15. Onko sinulla tapana säilyttää artikkelistasi sen viimeinen tekijäversio eli ns. final draft -versio. Final draft on vertaisarvioinnin jo läpikäynyt korjattu versio, jossa kustantajan taittotoe ei vielä kokonaisuudessaan näy.

Ilahduttavat 92,9 % (196) vastaajista kertoo säilyttävänsä artikkeleistaan ns. final draft -version eli jo korjatun tekijän viimeisen version. Se on version, joka on *sisällöllisesti* lopullisen version veroinen, mutta jossa kustantajan taittotoe ei vielä kokonaisuudessaan näy.

Ns. avoin rinnakkaistallentaminen perustuu nimenomaan final draft -versioiden käyttöön. Final draft on yleisin kustantajien rinnakkaistallentamiskäyttöön sallima versio.

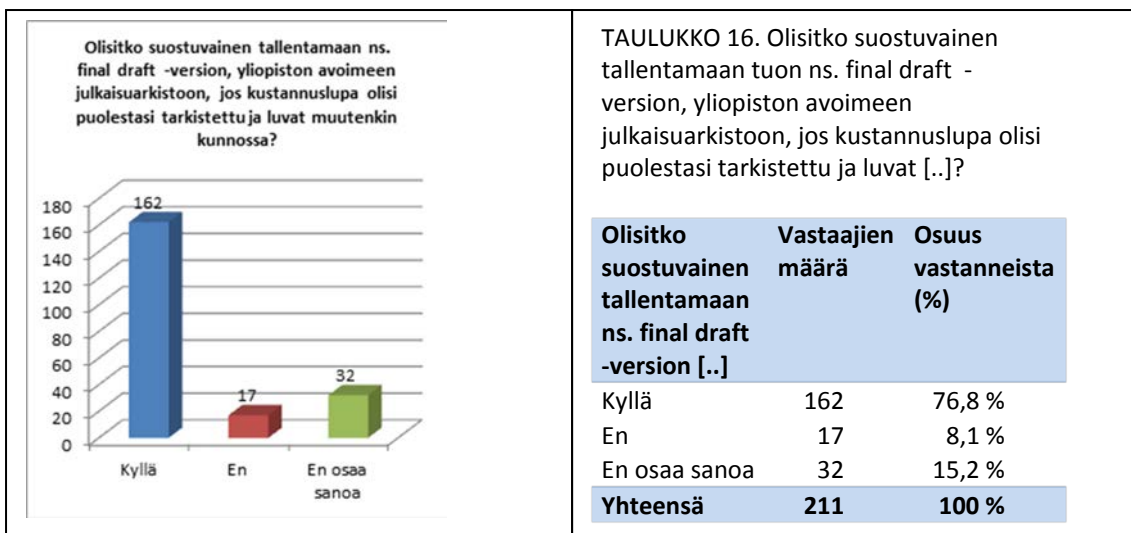

TAULUKKO 15. Onko sinulla tapana säilyttää artikkelistasi viimeinen tekijäversio?

Onko sinulla tapana säilyttää artikkelistasi viimeinen tekijäversio?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	196	92,9 %
Ei	15	7,1 %
Yhteensä	211	100 %

KYSYMYS 16. Olisitko suostuvainen tallentamaan tuollaisen ns. final draft -tyyppisen version yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon, jos kustantajalupa olisi puolestasi tarkistettu ja saatu?

Niin ikään valtaosa vastaajista eli 76,8 % (162) olisi suostuvainen siihen, että omista artikkeleista tallennettaisiin julkaisuarkistoon final draft -tyyppinen versio. Edellyttäen, että lupa-asiat on heidän puolestaan tarkistettu ja saatu. Vajaat 10 % vastaajista eli tarkalleen 8,1 % (17) vastaajista ei halua tekijäversiota esiin. 15,2 % (32) vastaajista ei osannut ottaa kantaa asiaan.

TAULUKKO 16. Olisitko suostuvainen tallentamaan tuon ns. final draft -version, yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon, jos kustannuslupa olisi puolestasi tarkistettu ja luvat [...]?

Olisitko suostuvainen tallentamaan ns. final draft -version [...]?	Vastaajien määrä	Osuus vastanneista (%)
Kyllä	162	76,8 %
En	17	8,1 %
En osaa sanoa	32	15,2 %
Yhteensä	211	100 %

On ymmärrettävää, että versioasia herättää jonkin verran hämmennystä. Tämä näkyi muutamassa palautteessakin.

"[..]Jon ihan turhaa julkaista keskeneräisiä versioita JYX:ssä, kun kaikki julkaisijat eivät edes suostu siihen ja ne ovat kirjoittajankin kannalta kiusallisia "väliversioita": miksi viitata niihin, jos voi viitata lopulliseen tekstiin?"

"the 'final version' often still contains minor errors that will have been edited by the journal. Instead of the researcher actively having to figure out JYX and its options, the University should do it themselves automatically, unless the author specifically requests it not to do"

"I don't think a publisher will be pleased if you place a 'final draft' online."

Final draft -version käyttämisessä onkin syytä korostaa kolmea asiaa:

1. Final draft -versiot ovat joka tapauksessa **sisällöllisesti lopullisen**, lehteen tulevan, **artikkelin veroisia**. Niiden avulla tutkimustulos tuodaan esiin, ja se on pääasia. Tärkeintä on tekstin sisältö, ei se, miltä artikkeli näyttää. Totta on, että kustantaja voi vielä viimeisen version lähettämisen jälkeen tehdä artikkeliin pieniä korjauksia, mutta ne ovat siinä vaiheessa pieniä, itse tutkimustulokseen liittymättömiä yksityiskohtia.
2. Artikkelin mahdollisesti saamat **viittaukset kohdistuvat joka tapauksessa aina lopulliseen artikkeliin**. Vaikka käyttäjä olisi lukenut final draftia ja viittaa sen perusteella tutkimukseen, merkitään lähdeviite samoin kuin olisi luettu ko. artikkelin "virallista" viimeistä versiota. Myös viittauslaskurit (esim. Web of Science, Scopus) käsittelevät viitettä ikään kuin se olisi peräisin lopullisesta versiosta. Käyttäjää myös opastetaan viittaamaan oikein, mikä tapahtuu tarjoamalla jokaisen JYX-artikkelin yhteydessä valmis lähdeviitetieto ja linkki originaaliartikkeliin.
3. Final draft -versio on nimenomaan se versio, jonka käytön kustantajat yleisimmin sallivat. Julkaistun version käyttäminen avoimissa arkistoissa on useimmiten kielletty. Se, miksi kustantaja yleensäkin hyväksyy yhtään minkään version avointa julkaisemista, selittyy Impact Factorilla. **Näkyvyydestä on hyötyä myös kustantajalle**. Avoin tallentaminen lisää näkyvyyttä ja todennäköisesti myös artikkelin saamia viittauksia, ja mitä enemmän viittauksia, sen parempi Impact Factor -kerroin. Avoin rinnakaistallentaminen tuo siis win-win-win -edun: lukija hyötyy, tutkija hyötyy, kustantaja hyötyy.

Kaikissa prosesseissa final draft -tyyppistä tiedostoa ei tutkijalle jää. Tällöin artikkeli tehdään suoraan kustantajan makrojen avulla lehden formaattiin. Näissäkin tapauksissa julkaisulupamahdollisuudet kannattaa kuitenkin tutkia (kirjasto tutkii). Kustantajat osaavat lupia myöntäessään ottaa omat kirjoituskäytäntönsä huomioon ja osa kustantajista sallii myös täysin lopullisen version käyttämisen.

7. Yleisimmät huolet – ja oikaisut

Kyselyn lopussa oli avoin kommenttipalsta, jonne tuli runsaasti palautepostia siitä, mikä tutkijoita avoimessa tallentamisessa askarruttaa. Neljä uskomusta nousi ylitse muiden.

1. <i>”Ei ole luvallista”</i>	OIKAISU: Hyvin usein on
2. <i>”Lupien kysyminen on työlästä.”</i>	OIKAISU: Kirjasto hoitaa luvat
3. <i>”On maksullista.”</i>	OIKAISU: Ei maksa tutkijalle mitään
4. <i>”Tallentaminen on aikaavieppää ja vaivalloista.”</i>	OIKAISU: Tiedoston lisääminen TUTKAan vie vain pari minuuttia

1. USKOMUS: ”Ei ole luvallista”

Avoin rinnakkaistallentaminen on huomattavasti sallitumpaa kuin yleisesti luullaan.

Esim. Jyväskylän yliopistossa vuonna 2011 julkaistuista referees-artikkeleista 64 % voisi heti laittaa avoimesti saataville.

Kustantajien rinnakkaistallentamislinjauksia sisältävän [SHERPA/RoMEO](#) -tietokannan mukaan 66 % kustantajista sallii avoimen rinnakkaistallentamisen. Useimmat sallivat final draft -version tallentamisen, osa jopa lopullisen version käyttämisen. Luvussa ovat mukana kaikki suurimmat kansainväliset tiedekustantajat. SHERPA/RoMEO sisältää tiedot yli 1000 kustantajan ja 18 000 lehden rinnakkaistallennuslinjauksista.

Versiovaatimuksen lisäksi kustantaja voi edellyttää karenssiajan, eli ns. embargo-ajan, soveltamista. Ns. nopeilla tieteenaloilla karenssivaatimusta ei juuri esiinny, mutta hitaamman julkaisukulttuurin aloilla, kuten humanistisilla aloilla ja yhteiskuntatieteissä, karenssin käyttö on yleistä. Karenssin pituus vaihtelee 6-24 kuukauteen.

Selkeästi kielteisimmin avoimeen rinnakkaistallentamiseen suhtautuvat tällä hetkellä kotimaiset tiedekustantajat. Suomen pienen koon ja kielialueen vuoksi tämä on ymmärrettävää. Kotimaisiltakin kustantajilta tallennusoikeutta kannattaa kuitenkin kysyä.

Kirjasto halusi selvittää, mikä on Jyväskylän yliopiston artikkelien lupatilanne ja tutki JY:ssä vuonna 2011 julkaistujen vertaisarvioitujen artikkelien lupatiedot SHERPA/RoMEOsta. Laitoskohtaiset artikkelilistat otettiin TUTKA-rekisteristä ja jokaisen lähdelehden lupalinjaus tarkastettiin. Kaikkien lehtien tietoja SHERPA/RoMEO ei sisällä, mutta jo löytyneiden perusteella voidaan sanoa, että JY:ssä vuonna 2011 julkaistuista referees-artikkeleista 64 % voisi heti laittaa avoimesti saataville, jos final draft olisi julkaisuarkistoon toimitettu. Luku on siis lähestulkoon sama, kuin kustantajien sallivuusprosentti SHERPA/RoMEO-tietokannassa yleensäkin.

Määrä kasvaisi entisestään, jos lupatietoa nyt vaille jääneiden artikkeleiden linjaukset selvitettäisiin kustantajalta suoraan kysymällä.

2. USKOMUS: ”Lupien kysyminen on työlästä”

Totta, mutta helpotuksena tutkijoille, että:

Lupatietojen tarkistaminen ja kysyminen on JY:ssä kirjaston (JYX-julkaisuarkiston) tehtävä. Tutkijoiden itsensä ei edellytetä sitä tekevän.

”Tärkeää on tutkijan näkökulmasta nimenomaan viimeisessä kysymyksessä mainittu asia, että joku muu kysyy julkaisuluvat kuntoon, itselläni ei ole tällaiseen kirjeenvaihtoon aikaa. Jos (ja vain jos) näin tapahtuu, niin sitten lähetän mielelläni sovitun version yliopiston julkaisuarkistoon.” [Kyllä, näin tapahtuu.]

”Lupien tarkastaminen on rinnakkaistallentamisen työläin osuus. Siksi on hienoa, että kirjasto hoitaa sen tutkijan puolesta. Tosin moni ei tunnu tietävän tästä palvelusta – siitä voisi pitää suurempaa ääntä. Moni kollegani on ollut yllättynyt, kun olen kertonut Jyxistä ja siitä, että kirjasto hoitaa lupa-asiat tutkijan puolesta.”

Ainoa lupa, jotka **tutkijan itse tulisi hoitaa**, on:

- Luvan kysyminen muilta kirjoittajilta (jos heitä on). Korrekki varmistus siitä, ettei kenelläkään kirjoittajista ole mitään avointa tallentamista vastaan. Suullinen lupa riittää. (Lupaa kysytään TUTKA-kirjauksen yhteydessä.)
- Luvat artikkelissa mahdollisesti olevaan **ulkopuolisten tekijöiden** aineistoon, esim. kuviin, karttoihin, tms. aineistoon, tulee myös olla kunnossa.

3. USKOMUS: ”On maksullista.”

Usein esiin nouseva huoli, joka on JY:n avoimuushankkeessa kuitenkin tarpeeton. Avoin rinnakkaistallentaminen ei maksa tutkijalle mitään.

”Tärkeä asia, joka puuttui kyselystä on: kuka maksaa open access julkaisemisen. Voisin itse laittaa kaikki julkaisut open accessina, jos jostain saisi rahaa sen käytännön toteuttamiseen (n 1500€/artikkeli). Ehkäpä rehtori voisi alkaa tällaisen rahan jaon, jos kerran halutaan kerätä tällaisia.”

”Tällä hetkellä suurin ongelma open access toiminnassa on sen kalleus. Lehdet rahastavat toiminnalla- artikkelin painaminen voi maksaa jopa 5000€ open access huippusarjoihin. Viime kädessä veronmaksajat maksavat nämä kustannukset.”

”Open Accessin toteuttaminen on kallista. Kuka maksaa kustannukset?”

Totta on, että ns. Open Access -lehdissä julkaiseminen on kirjoittajalle usein maksullista, mutta maksullisilla foorumeilla julkaisemista ei Jyväskylän yliopistossa edes tavoitella. OA-lehdet ovat vain yksi tapa toteuttaa avoimuutta. Rinnakkaistallentaminen on eri asia.

Avointa tallentamista voi toteuttaa ainakin seuraavilla tavoilla:

- Laittaa tutkimus avoimesti saataville omien kotisivujen kautta (edellyttää myös kustantajalupien noudattamista)
- Tallentaa tutkimus tieteenalakohtaiseen avoimeen arkistoon (mm. ArXiv, CiteSeer, RePEc).
- Julkaista Open Access -lehtien kautta
- Ostaa yksittäinen artikkelin avoimeksi (ns. Paid OA Option; osa lehdistä tarjoaa)
- Rinnakkaistallentaa tutkimuksen final draft -versio yliopiston julkaisuarkistoon

Näistä vaihtoehtoista JY suosittaa viimeistä eli final draft -version tallettamista yliopiston avoimeen JYX-arkistoon. Se on tutkijoille ilmaista ja useimpien kustantajien sallimaa toimintaa. Tavoitteena EI siis ole, että tutkijat alkaisivat vaihtaa julkaisufooruminsa OA-periaatteella toimiviin lehtiin, vaan se, että avoimuus toteutetaan final draft -versiota hyödyntäen.

Final draft -version avoin rinnakkaistallentaminen ei siten millään tavalla vaikuta alkuperäisen julkaisufoorumien valintaan, vaan toimii – termsä mukaisesti – rinnakkain alkuperäisen julkaisufoorumien kanssa sen näkyvyyttä vain lisäten.

Mikäli kuitenkin haluaa julkaista artikkelinsa nimenomaan Open Access -lehdissä, niin näin voi ja saa toki tehdä. Esimerkiksi bio- ja terveystieteen aloilla on useita korkean Impact Factor -arvon saavuttaneita OA-lehtiä, jotka ovat haluttuja julkaisufoorumeita. Useita näistä julkaisee BioMed Central. Tiedoksi BMC:n lehdissä julkaiseville, että yliopisto on tehnyt BMC:n kanssa kirjoittajamaksuja koskevan sopimuksen niin, että kirjasto maksaa puolet BMC:n lehtien kirjoittajamaksuista. Tällöin tutkijan/tutkimusryhmän maksettavaksi jää enää puolet. Sopimus koskee vain BMC:n kustantamia OA-lehtiä ja on voimassa toistaiseksi. Muiden Open Access -lehtiä tarjoavien kustantajien kanssa vastaavaa sopimusta ei ole.

4. USKOMUS: ”Tallentaminen on työlästä ja aikaavievää.”

Tutkijan tarvitsee vain lisätä tiedosto. Tiedoston lisääminen TUTKAan vie vain pari lisäminuuttia.

Uskomus avoimuuden tuomasta lisätyöstä liittyy pääsääntöisesti ajatukseen lupien tarkistamisesta, jota sitä tutkijan itsensä ei siis tarvitse tehdä, sekä ajatukseen julkaisutietojen TUTKA-kirjauksen työläydestä. Selvää on, ettei uusia toimintoja haluta.

Kuitenkin, mitä rinnakkaistallentamiseen ja siinä tarvittavan kokotekstitiedoston lisäämiseen tulee, niin **varsinaisen tiedoston lisääminen on toimintona pieni**. Se vie vain pari minuuttia. Varsinainen TUTKAN julkaisukirjaus kun tulee joka tapauksessa tehdä.

Tutkimuksen tekemiseen ja julkaisemiseen voi mennä useita vuosia. Kun tavoitteena kuitenkin on - kuten yksi vastaaja sen sanookin - että *”Lukijoita me tutkijat kuitenkin kaipaamme.”*, niin tiedoston tallentamiseen käytetyt minuutit ovat pieni vaiva siitä, että potentiaalisesti lukijakunnaksi saadaan koko maailma. Näkyvä tutkimus = menestyvä tutkija.

Kiitos kaikille kyselyyn osallistuneille!

TOIMI NÄIN:

1. Kysy julkaisulupa muilta artikkelin kirjoittajilta - jos heitä on. Suullinen lupa riittää.
2. Tallenna normaalin TUTKA-kirjauksen yhteyteen artikkelisi **final draft** -versio.

EI MUUTA. LOPUN, mm. JULKAISULUVAN TARKISTAMISEN HOITAA JYX-JULKAISUARKISTO.

FINAL DRAFT ON VERTAISARVIOINNIN LÄPIKÄYNYT JO KORJATTU VERSIO, JOSSA KUSTANTAJAN TAITTOTYÖ EI KOKONAISUUDESSAAN VIELÄ NÄY.

KÄYTETÄÄN MYÖS NIMITYSTÄ **POST-PRINT** -VERSIO, JOSSA 'POST' TARKOITTA VERTAISARVIOINTIA. TÄMÄ VERSIO ON SIIS *SISÄLLÖLLISESTI* LOPULLISEN VERSION VEROINEN.

LIITE 1:

OPEN ACCESS –KYSELY

Mitä mieltä artikkelien avoimesta rinnakkaistallentamisesta?

Tervetuloa kyselyyn! Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää Jyväskylän yliopiston tutkijoiden suhtautumista tutkimusartikkelien avoimen saatavuuden lisäämiseen. Kysely liittyy rehtorin toukokuussa 2010 tekemään [linjaukseen](#), jossa tutkijoita kehoitetaan tallentamaan versio omista artikkeleistaan yliopiston avoimeen julkaisuarkisto JYXiin.

Vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti hyvän tieteellisen tavan mukaisesti. Kysely sisältää 13-16 lyhyttä kysymystä (määrä riippuu valinnoista) ja **vie aikaa alle 5 minuuttia**.

Vastanneiden kesken arvotaan **5 kpl 20 euron lahjakorttia** Kirjavitriiniin. Mikäli haluat osallistua arvontaan, jätä yhteystietosi kyselyn loppuosassa mainittuun kohtaan. Nimitietoja käytetään vain arvontaan. Niitä ei missään vaiheessa yhdistetä kyselyssä antamiisi vastauksiin.

Kyselyn toteuttaa yliopiston kirjasto.

Kysely on avoinna 29.2.2012 asti.

Marja-Leena Harjuniemi

JYX-julkaisuarkisto

mharjuni@ju.fi

TAUSTATIEDOT

1. Ikä
 - Alle 30
 - 30-39
 - 40-49
 - 50-59
 - 60 tai yli

2. Kuinka kauan olet toiminut tutkijana?
 - Vähemmän kuin 5 vuotta
 - 5-15 vuotta
 - 16 tai enemmän

3. Tiedekunta/Erillislaitos
 - Humanistinen tiedekunta
 - Informaatioteknologian tiedekunta
 - Kasvatustieteiden tiedekunta
 - Kauppakorkeakoulu
 - Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta
 - Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta
 - Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
 - Erillislaitos (KTL, Chydenius Instituutti, tms.)

OPEN ACCESS –JULKAISEMINEN

Open Access -julkaisemisella tarkoitetaan vapaata oikeutta lukea, kopioida, tulostaa ja linkittää tieteellisiä julkaisuja. Tieteellinen julkaisu on avoimesti saatavilla, kun se on sekä tiedeyhteisön että suuren yleisön luettavissa ilmaiseksi Internetistä.

4. Kuinka tärkeänä pidät Open Access -periaatteita ja sitä, että tieteelliset tutkimusjulkaisut ovat kaikille avoimesti saatavana?
 - Hyvin tärkeänä
 - Melko tärkeänä
 - En kovin tärkeänä
 - En lainkaan tärkeänä
 - En osaa sanoa

5. Pyritkö julkaisemaan Open Access -periaatteella toimivissa lehdissä?
 - Kyllä
 - En
 - En pidä sitä valintakriteerinä

6. Tiedätkö yleensä, edellyttääkö/suosittaako tutkimuksesi rahoittaja tulosten tallentamista avoimesti saatavana olevan foorumin kautta?
- Kyllä
 - En

YLIOPISTON AVOIN JULKAISUARKISTO

Monet yliopistot ovat perustaneet tutkijoidensa käyttöön avoimia julkaisuarkistoja. Avoimiin arkistoihin tallennetaan tutkimukset kokotekstitiedostoina ja niiden tavoitteena on edistää yliopistossa tehdyn tutkimuksen näkyvyyttä ja saatavuutta. Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto on nimeltään [JYX](#). Rehtori kehottaa tutkijoitaan käyttämään JYX-arkistoa ja tallentamaan artikkelinsa avoimesti saataville. Artikkelit toimitetaan JYXiin TUTKA-julkaisurekisterin kautta.

7. Kuinka tärkeänä pidät yliopistojen avoimia julkaisuarkistoja?
- Hyvin tärkeänä
 - Melko tärkeänä
 - En kovin tärkeänä
 - En lainkaan tärkeänä
 - En osaa sanoa
8. Tunnetko Jyväskylän yliopiston avoimen julkaisuarkisto JYXin?
[Jos et tiedä, etene suoraan kysymykseen 11]
- Tunnen hyvin
 - Tunnen jonkin verran
 - En tunne lainkaan
9. (Jos tunnet,) Oletko jo tallentanut omia kokotekstitiedostojasi TUTKAan ja sitä kautta JYX-arkistoon? [Jos kyllä, etene suoraan kysymykseen 13]
- Kyllä
 - En
10. Jos (tunnet, mutta) et ole tallentanut JYX-arkistoon omia julkaisujasi, mistä tämä johtuu?
(Voit valita useampia)
- En tiedä, miten sinne toimitetaan aineistoa
 - Olen epävarma lupa-asioista
 - Minulla ei ole muiden tekijöiden lupaa
 - Pidän tallentamista vaivaalloisena
 - En halua omia julkaisujani avoimesti JYXiin
 - Muu syy

Haluatko tarkentaa _____
[vapaaehtoinen tekstikenttä]

11. Laitatko julkaisusi avoimeksi jotakin muuta kautta, esim. tieteenalakohtaisen arkiston (kuten ArXiv), omien kotisivujen tai muun väylän kautta? [Jos Ei, hyppy kohtaan 13]

- Kyllä
- Ei

12. Jos kyllä, mitä väylää käytät?

- Tieteenalakohtaista arkistoa
- Laitan julkaisut avoimesti saataville omien web-sivujeni kautta
- Jokin muu

Haluatko tarkentaa _____
[vapaaehtoinen tekstikenttä]

(MUUTA)

13. Onko sinulla tapana tutustua lehden tekijänoikeusehtoihin (copyright transfer policy) ennen kuin toimitat artikkelin lehteen?

- Kyllä
- Ei

14. Kenelle tekijänoikeus tieteellisistä artikkeleista sinun mielestäsi tulisi kuulua?

- Tekijälle/tekijöille
- Työnantajalla
- Ensisijaiselle rahoittajalle
- Kustantajalle
- Jokin muu taho
- En tiedä

15. Onko sinulla tapana säilyttää artikkelistasi sen viimeinen tekijäversio eli ns. final draft -versio. Final draft on vertaisarvioinnin jo läpikäynyt korjattu versio, jossa kustantajan taittotyö ei vielä kokonaisuudessaan näy.

- Kyllä
- Ei

16. Olisitko suostuvainen tallentamaan tuollaisen ns. final draft -tyyppisen version yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon, jos kustantajalupa olisi puolestasi tarkistettu ja saatu?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

VAPAATEKSTI/KOMMENTIT/PALAUTE _____

LIITE 2:

Introductory text

Welcome to the survey! The purpose of this questionnaire is to find out researchers' attitudes at the University of Jyväskylä regarding Open Access of research articles. We are launching a survey to find out what you think about Open Access and how you use the University Repository.

The University of Jyväskylä aims to be an institution advancing free scholarly information and know-how. Free access to scholarly information is one of the university's strategic goals, and researchers are recommended to save the files of their research articles to be openly available.

Responses are anonymous and answers will be treated confidentially in accordance with good scientific practice. The survey contains from 13 to 16 short questions (depending on choices), and will take no longer than 5 minutes to complete.

Among the respondents 5 copies of vouchers worth € 20 to Kirjavetriini will be raffled. If you want to participate in the draw, please leave your contact information in the final part of the questionnaire. Name is used only for the lottery. It will not be associated with the provided answers.

The survey is conducted by the University Library.

The survey is open until 29.02.2012.

BACKGROUND INFORMATION

17. Your age group

- Under 30
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60 and over

18. Where are you in your research career?

- Less than 5 years experience
- 5-15 years experience
- 16 or more years experience

19. What faculty are you in?

- Faculty of Humanities
- Faculty of Information Technology
- Faculty of Education
- Jyväskylä University School of Business and Economics
- Faculty of Sport and Health Sciences
- Faculty of Mathematics and Science
- Faculty of Social Sciences
- Separate Institutes and Service Departments

OPEN ACCESS PUBLISHING

Open Access publishing allows access to scholarly publications via the Internet in such a way that the material is free for all to read, and to use (or reuse) to various extents.

20. How do you feel about the principles of Open Access?

- Strongly in favour
- Mildly in favour
- Mildly against
- Strongly against
- Don't know

21. Are you seeking to publish in Open Access journals?

- Yes
- No
- I do not consider that as a criterion

22. Do you usually know whether the funding body of your research requires or recommends open access archiving of their funded research?

- Yes
- No

UNIVERSITY'S DIGITAL ARCHIVE

Many universities have set up open publication archives for their researchers. The aim of these kind of institutional repositories is to add visibility and accessibility of the research. In the University of Jyväskylä this repository is called JYX. The University urges researchers to use JYX archive and save the articles to be openly available. Articles are delivered to JYX via TUTKA research system.

23. How do you feel about using Open Access repositories?

- Strongly in favour
- Mildly in favour
- Mildly against
- Strongly against
- Don't know

24. Do you know about the Digital Archive of the University of Jyväskylä (JYX)?

[if no, please go directly to question 11]

- I know it well
- I know something about it
- I don't know it at all

25. (If yes,) Do you currently make any of your publications available in the Repository?

[If yes please go directly to question 13]

- Yes
- No

26. **If you (do know JYX, but) are not currently making material available in it, why not?**

(You may choose several alternatives.)

- I don't know how to do it
- I'm not sure if it's permitted according to the publishing contract
- I don't have the permission from the other authors
- It's too much trouble
- I don't want to put my publications in to JYX
- Other reason

Do you want to specify? _____

27. **Do you make your publications available otherways, for example in a subject-based repository, such as the Physics arXiv repository, personal website, other free text?** [Jos El, hyppy kohtaan 13]

- Yes
- No

28. **If so, what other ways do you use?**

- Subject-based repository
- Personal website
- Other channel

Do you want to specify? _____

(MUUTA)

29. **Do you usually read the copyright transfer policy you sign before submitting an article to a journal?**

- Yes
- No

30. **Who do you think "should" own the copyright of research publications?**

- Author/s
- Employing institution
- Primary Funder
- Publisher
- Someone else
- I don't know

31. **In the process of producing a journal article for publication do you keep your own copy of the manuscript, the version called final draft? This is a version identical to the published version in all other respects except for the final layout.**

- Yes
- No

32. **Would it be acceptable to you that this kind of 'final draft' is held in the Repository, if the publisher's permission has been checked for you and is OK.**

- Yes
- No
- I don't know

FREE TEXT/FEEDBACK/COMMENTS _____

Kyselyn alkuperäisidea ja kysymysrunko brittiläisestä tutkimuksesta tekijänään
"The United Kingdom Council for Research Repositories and the Repositories Support Project"

Lisätietoja:

<http://rspproject.wordpress.com/2011/03/04/unlocking-attitudes-to-open-access-in-the-uk/>

Raportti ja alkuperäiset kysymykset:

<http://rspproject.files.wordpress.com/2011/03/nationwide-survey-open-access4.docx>

(Jyväskylän yliopiston kyselylomakkeen on kääntänyt englanniksi Eila Elomaa alkuperäistä kysymyslomaketta hyödyntäen. / 21.2.2012 MLH)